

„Meeste ouders denken nog te ouderwets”

MARKEN — Ergens in het woud van nieuwe ideeën en vernieuwingen met betrekking tot het onderwijs, staat vrij onopvallend het woord „projectenonderwijs”. Toch is dit woord de aanduiding van een manier van lesgeven, die tal van positieve perspectieven, vooral waar het de lagere- en nijverheidsscholen betreft, lijkt te bieden. Kunstenaar/onderwijsvernieuwer Coen van Oostrom, wiens huis op Marken in de schaduw van dat van Sijtje Boes staat, was bereid iets te vertellen over een aantal facetten van het projectenonderwijs en over de resultaten die hij er zelf mee heeft bereikt. Hij maakt deel uit van een zogenaamd „createam”, dat zich in de toekomst op pedagogische academies wil bezighouden met het voorlichten van de toekomstige onderwijzers over het projectenonderwijs. Verder heeft Coen van Oostrom op de Amsterdamse nijverheidsscholen Hadewych (meisjes) en Don Bosco (jongens) al de gelegenheid gekregen zijn visie gedeeltelijk in praktijk te brengen. De resultaten, die hij na enkele maanden experimenteren op beide scholen heeft bereikt, zijn verrassend.

mogelijkheden in het vaststaande, te verwerken programma kunnen worden geïntegreerd. Zijn taak als adviseur staat in verband met bepaalde feestelijkheden, waarbij gebruik gemaakt wordt van specialistische technieken, als dans, beweging, druktechnieken, licht, geluid, film, speciale schildertechnieken en problemen die rijzen bij ruimtelijk werk, enz. De scholen kunnen gebruik maken van materialen en gereedschappen van de werkschuit en zondig beschikken over een aantal specialisten. Dit alles en dus ook de financiering ervan, valt onder het project „createams”. Hoe ambitieus de plannen van de werkschuitmedewerkers ook mogen lijken, in de praktijk blijken ze tot op heden vrijwel steeds te realiseren.

„ZE GAAN ALLEEN AF OP PRESTATIES”

Coen van Oostrom: „De ouders denken nog te ouderwets. De meeste althans. Ze gaan alleen maar af op de prestaties die hun kinderen leveren in het autoritaire schoolsysteem. De manier waarop dat gebeurt en of het wel nut heeft, vergeet ze. Zij gaan zo maar voorbij aan de andere mogelijkheden die echt wel in een kind zitten. De ouders, die alleen maar willen dat hun kind hoge cijfers haalt en daar mee uit, werken remmend in de werkelijke opvoeding. Die omvat veel meer. Daar moeten de ouders, maar ook de leraren en vooral de leerlingen zich van bewust worden.”

Enkele maanden geleden heeft Coen van Oostrom leraren en leerlingen een schematisch plan voorgelegd. Het plan gaat uit van het afschaffen van cijfers

en iedere andere genuanceerde beoordeling. Elke leerling krijgt een vorderingenboekje, waarin de verschillende vakken, verdeeld in opdrachten, taken, werkstukken, projecten, enz. schematisch zijn ondergebracht. Bij de beoordeling van elk van deze onderdelen, bepaalt de leraar, eventueel in overleg met de leerling of de geleverde prestaties voldoende of onvoldoende zijn geweest. Hiervoor krijgt de leerling dan een stempel, zegel of ander bewijs in het vorderingenboekje.

Creativiteit

De lesstof, behorende bij de schema's, wordt de leerling aangeboden in de vorm van stencils, die geponst zijn, zodat het verzamelde materiaal in een ringband kan worden opgeborgen. Steeds blijft het zelf doen, het zelf samenstellen, het zelf uitwerken door de leerling het voornaamste uitgangspunt.

Het zoeken en samenstellen van het nodige materiaal om tot de uitwerking van de resultaten van zijn werk, krijgt creativiteit. Hoewel de leerling een grote verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van de resultaat van zijn werk, krijgt hij/zij in het werken met de schema's voldoende vrijheid zijn/haar eigen creatieve vermogens in te schakelen en daardoor te ontwikkelen. Hierover zegt Coen van Oostrom:

„Tot nu toe werd de leerstof de leerlingen bijgebracht zonder dat ze er zelf in feite bij betrokken waren. Hierin moet verandering gebracht kunnen wor-

Examenwerkboekje

In concrete bewoordingen is het werken van de createmas gebaseerd op 3 hoofdzakelijke punten: het vorderingenboekje, de lesschema's en het examenwerkboekje. Het vorderingenboekje en de gezamenlijk te bepalen lesschema's zijn al ter sprake gekomen. In het examenwerkboekje vinden de leerlingen alle stof die zij op het examen kunnen verwachten, vergezeld van de data waarop zij dit zouden moeten voorbereiden of verwerken. Wanneer de leerling dit boekje goed heeft doorgewerkt en dus alle beoordelingszegels heeft gekregen en de proefexamens heeft afgelegd, lijkt het eigenlijke examen bijna overbodig. En dit is natuurlijk eerder positief dan negatief.

Taak van leraar

Wat heeft de leraar te doen in de „projectklas”?

„De taak van de leraar gaat er als volgt uit. Samen met collega's, in de toekomst eventueel ook samen met de leerlingen, worden de schema's voor de diverse vakken samengesteld. In de klas laat de leraar de leerlingen vrij in het al- dan niet vormen van werkgroepjes voor de uitwerking van zijn opdrachten. Als begeleider moet hij voortdurend activerend werken. De klasselokalen moeten in het projectsysteem meer gezien worden als werkruimten met een groeiende voorraad naslagwerken en een zich uitbreidend archief, dat gevormd wordt door de leerlingen, in samenwerking met de leraar.”

Projectonderwijs heeft een groot aantal zeer positieve punten, waarbij het zelfstandig leren werken en het kritisch denken voorname aspecten zijn. Het is in het kader van dit artikel helaas ondoenlijk alle mogelijkheden, richtlij-

den. Het kind moet zelfstandig leren denken en handelen en dat kan je alleen maar bereiken als je het daartoe de mogelijkheid geeft. Dat gebeurt door de leerling een bepaalde vrijheid te geven die hij zelf als een brok eigen werk, als een eigen taak ervaart. De leerling krijgt meer zelfstandigheid en ontwikkelt zijn eigen interesses."

Zelfstandigheid

„Onze creativiteit eist situaties waarin het kind zelfstandig is. De maatschappij stelt namelijk ook een grote mate van zelfstandigheid als eis aan de leerling die van school afkomt. Als hij op school al heeft geleerd zelfstandig te denken en te handelen, zal hij na de school minder moeite hebben zich aan de maatschappij aan te passen en er zich goed in te bewegen. Om dit te kunnen verwerkelijken, moet er iets veranderen in de verhouding leraar-leerling. Die verhouding moet zodanig zijn dat de leerling zich vrij leert te bewegen.

Op de huidige scholen is natuurlijk al sinds enige tijd een dergelijke ontwikkeling aan de gang. Op veel scholen worden pogingen gedaan er bewust aan te werken. Maar vooral op lagere scholen, huishoudscholen en lagere technische scholen wordt nog te veel verondersteld dat de scholier bepaalde dingen niet kan of nog niet kan. Een hoeveelheid intellect op een heel ander terrein wordt vaak zo maar over het hoofd gezien."

Slapende leerlingen

Ging het van meet af aan goed?

„Ik ben natuurlijk niet de enige die zich hiermee bezighoudt. Ik ben maar een van de vele. Wij zijn ertoe gekomen door een opdracht van de Amstetrdamse jeugdraad in samenwerking met de werkschuit in Amsterdam. Toen ik er pas mee begon, toen ik me eigenlijk alleen maar wat oriënteerde (ik zat een paar lessen in een lokaal en keek wat rond en luisterde), leek de hele opzet mij weinig zinvol. De mogelijkheden leken door de situatie in de school nogal beperkt. Daar moest nog zo ontzettend veel in veranderen. De leerlingen hadden totaal geen eigen inbreng, ze zaten in feite slapend de lessen te volgen. Wat de vormgeving betreft was het zoals het door de eeuwen heen geweest moet zijn. Precies hetzelfde autoritaire systeem. Op dat moment zag ik echt nog geen mogelijkheid met de kinderen zelf aan de gang te gaan. Ik kwam tot de ontdekking dat de hele zaak pas effect zou gaan krijgen, als ook de leraren benaderd zouden worden. Projectonderwijs is zoiets bepaalds, het valt niet binnen de normen van het oorspronkelijke, ouderwetse schoolstelsel."

3 basispunten

De inbreng van de werkschuitmedewerker op de scholen omvat feitelijk 3 punten: A. het uitbuiten van de praktische mogelijkheden in de lessen. B. advies geven op creatief terrein en C. materiaal verschaffen bij de verschillende projecten.

Wat betreft punt A. overlegt de medewerker samen met de betrokken leraar of lerares in hoeverre nieuwe, creatieve

nen en problemen rond het projectonderwijs uitputtend ter sprake te brengen. Het verhaal blijft beperkt tot een dergelijk onvolledig aanstippen van enkele details. Belangrijk is dat weinig leraren en leraressen geloven dat het mogelijk is projectonderwijs door te voeren op hun scholen. Er zouden teveel praktische bezwaren zijn binnen de bestaande situatie op hun scholen.

„Op sommige scholen stuiten we natuurlijk op tegenstand. Men is vaak ergens wel ontvankelijk voor nieuwe dingen, maar men vreest dat de leraar of de leerling het niet aankan."

3 maanden wennen

„Een nieuwe leerling die vanaf een school komt waar de autoritaire situatie nog is gehandhaafd, heeft op een school waar projectonderwijs gegeven wordt, minstens 3 maanden nodig om te wennen aan de veranderde situatie. Zolang hij of zij nog niet de benodigde zelfstandigheid heeft, kunnen de zaken nog niet lopen. Pas als de leerling die zelfstandigheid heeft, gaat het goed. En meer zelfstandigheid kweekt natuurlijk meer inzicht in de leerstof.

Kinderen, die bijvoorbeeld het schrijven niet goed beheersen, moeten leren hun eigen capaciteiten, die heus wel aanwezig zijn, maar misschien op een ander gebied, te ontwikkelen. Welke capaciteiten dat zijn, zullen ze zelf moeten uitzoeken. Dat is het begin van de zelfstandigheid. Hoewel de leraar natuurlijk wel, als hij ze tenminste ziet, door een bepaalde manier van lesgeven, van leiding geven, een bepaalde hint kan geven. De leraar kan de situatie scheppen waarin het kind gemakkelijker tot de ontdekking komt."

Resultaten

Hoe bespeurt U de resultaten bij de leerlingen zelf?

„Onze projecten hebben steeds duidelijke resultaten te zien gegeven. Het ging steeds goed. Na afloop waren de leerlingen duidelijk wat ervaringen rijker. Ze hadden er een brok zelfvertrouwen bijgekregen, ze konden gemakkelijker een bepaald initiatief nemen. Ik ben nu zo'n 1½ jaar bezig met projectonderwijs binnen de scholen (de eerste tijd vooral onderzoeken en vergaderen) en ik ben optimistisch gestemd ten aanzien van de toekomst. Ik heb de school en de leerlingen een beetje leren kennen en heb ondervonden hoe ik met bepaalde werkwijzen bepaalde resultaten met hen kan bereiken. Het systeem werpt mijns inziens duidelijk zijn vruchten af."

Het werk van Coen van Oostrom in zijn createam komt er feitelijk op neer te proberen de scholier tot meer zelfstandigheid en daardoor tot meer inzicht te stimuleren, door de lessen voor hem aantrekkelijker te maken. De toekomst zal uitwijzen hoeyeel leraren en onderwijzers hun lessen, waarschijnlijk in het belang van de leerling, creatief willen versieren. Heel misschien dat daardoor ook het Hollandse schoolprobleem van de verveelde gezichten en het gespijbel effectief en verantwoord te lijf wordt gegaan.

HARRIE AARDEMA